

Op school leer je samen van en voor het leven. Daarbij is burgerschapsonderwijs logisch verbonden aan de dagelijkse praktijk. IK Ontwikkel biedt materiaal voor een doelgericht en samenhangend curriculum*¹ in burgerschapsonderwijs dat past bij de leerling populatie van de school.

IK Ontwikkel biedt professionals ondersteuning bij het ontwerpen van wereldwijd burgerschapsonderwijs door:

- de themaborden 'Inhouden wereldwijd' waarop kennis- en ervaringsdoelen verbonden aan passende activiteiten, canonvensters, jeugdliteratuur en educatieve video's. Hierbij zijn ook de wereldburgerschapdoelen opgenomen;
- de wereldwijze praktijk die professionals samen met kinderen opbouwen. In zo'n praktijk is ruimte voor de eigenheid van kinderen én aandacht voor het leren samenwerken en verantwoordelijkheid nemen binnen een leefleergemeenschap.
- de doelenkaarten 'Ik spreek en schrijf' en 'Ik speel en onderzoek'. Professionals verbinden deze doelen aan activiteiten waarbij ruimte is voor het ontwikkelen van maatschappelijke en sociale competenties;
- de kwaliteitskaart 'Zo doen we dat! Stevige basis' waarmee een school haar pedagogische kwaliteit beschrijft en borgt in het handelen van professionals.

Het gedachtengoed achter IK Ontwikkel sluit naadloos aan op de doelen die door de inspectie*² bij burgerschapsonderwijs gesteld worden. Scholen die werken met deze ondersteunende systematiek voor mens- en wereldgericht onderwijs maken dagelijks werk van onderwijs wat goed is voor de mens én voor de wereld, voor de samenleving én de Aarde. Nu en in de toekomst. Zij streven naar een toekomstbestendig, eerlijk en lerend onderwijssysteem waar ieder kind groeit en waar maatwerk logisch is. Deze scholen zien verschillen als rijkdom en zijn erop uit om ieder kind, ieder mens, echt te horen, te zien, te accepteren en waarderen. Samen bouwen zij bruggen naar een wereld waar het voor ieder mens fijn is om te zijn.

In het overzicht (Bron: [leerdoelkaarten Burgerschap - SLO](#)) is concreet terug te vinden in welk IK Ontwikkel-THEMA en op welke IK Ontwikkel-KAART de specifieke inhoud van de verschillende leerdoelkaarten Burgerschap terug te vinden is. Daarnaast zijn de relevante inhouden van deze leerdoelkaarten opgenomen op de thema-borden Wereldwijd bij alle inhouden.

Inhoud	Fase 1 – onderbouw po	Fase 2 – middenbouw po	Fase 3 – bovenbouw po	Fase 4 – onderbouw vo
Kennis van en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtstaat.	De leerling leert over...	De leerling leert over...	De leerling leert over...	De leerling leert over...
De wet gaat over de volgende basiswaarden:	... regels en afspraken thuis en in de klas:	... regels en afspraken op school en in de leefomgeving:	... wetten en afspraken in de maatschappij:	... wetten en internationale verdragen:
a. Vrijheid van meningsuiting	Inhoudelijk aanbod in thema:	Inhoudelijk aanbod in thema:	Inhoudelijk aanbod in thema:	
b. Gelijkwaardigheid en gelijke behandeling	<ul style="list-style-type: none"> Familie vriendschap en ik 	<ul style="list-style-type: none"> Mijn dorp of stad 	<ul style="list-style-type: none"> Wie is de baas Samen in Europa 	
c. Verdraagzaamheid en tolerantie				
d. Afwijzen van discriminatie	... verschillende rollen en verantwoordelijkheden in de omgang tussen:	... verschillende rollen en verantwoordelijkheden in de omgang tussen:	... verschillende rollen en verantwoordelijkheden in een democratische rechtsstaat:	... verschillende rollen en verantwoordelijkheden in een democratische rechtsstaat:
	<ul style="list-style-type: none"> leerlingen onderling volwassenen en kinderen mensen in relatie tot hun omgeving (zoals dieren) 	<ul style="list-style-type: none"> Mensen onderling directie, leraren, ouders en leerlingen (leerlingenraad) ambtsdragers (zoals politiemensen) en burgers 	<ul style="list-style-type: none"> burger – de leerling zelf bestuurder (burgemeesters en wethouders, ministers en koning) volksvertegenwoordiger (gemeenteraad, Provinciale Staten, Eerste en Tweede Kamer) rechter (aanklager en advocaat) 	<ul style="list-style-type: none"> burger – de leerling zelf bestuur (gemeentelijk, provinciaal, nationaal, Europees) volksvertegenwoordiging (gemeentelijk, provinciaal, nationaal, Europees) rechtspraak (nationaal, Europees, internationale verdragen) scheiding van de machten onafhankelijkheid van de rechtsspraak
	Inhoudelijk aanbod in thema:	Inhoudelijk aanbod in thema:	Inhoudelijk aanbod in thema:	
	<ul style="list-style-type: none"> Waar ik woon Wat groeit daar? Ik kom je helpen 	<ul style="list-style-type: none"> Wijkbekijkers Mijn stad of dorp Ik hou van Holland Allemaal anders 	<ul style="list-style-type: none"> Samen in Europa Wie is de baas? 	

Inhoud	Fase 1 – onderbouw po	Fase 2 – middenbouw po	Fase 3 – bovenbouw po	Fase 4 – onderbouw vo
Kennis over en respect voor verschillen en het uitgangspunt dat mensen in gelijke gevallen gelijk worden behandeld.	De leerling leert over...	De leerling leert over...	De leerling leert over...	De leerling leert over...
Het gaat hier over overeenkomsten en verschillen met betrekking tot: <ul style="list-style-type: none"> • geslacht, gender en seksuele diversiteit, familie en thuissituatie, mogelijkheden en beperkingen • politieke gezindheid, culturele identiteit, godsdienst en levensovertuiging 	... overeenkomsten en verschillen tussen leerlingen in hoe ze zichzelf en hun thuissituatie beschrijven: Inhoudelijk aanbod in thema: <ul style="list-style-type: none"> • Familie vriendschap en ik • Waar ik woon • Ben ik dit 	... overeenkomsten en verschillen tussen mensen, in hoe zij zichzelf en hun thuissituatie beschrijven: Inhoudelijk aanbod in thema: <ul style="list-style-type: none"> • Allemaal anders 	... overeenkomsten en verschillen tussen beelden die mensen van 'de ander' hebben en hoe 'de ander' zichzelf en zijn thuissituatie beschrijft: Inhoudelijk aanbod in thema: <ul style="list-style-type: none"> • In levenden lijve 	... actuele kwesties die voortkomen uit overeenkomsten en verschillen tussen mensen en hoe gelijke behandeling er in de praktijk uit ziet of zou kunnen zien:
	... overeenkomsten en verschillen in wat medeleerlingen belangrijk vinden: Inhoudelijk aanbod in thema: <ul style="list-style-type: none"> • Familie vriendschap en ik 	... overeenkomsten en verschillen in wat mensen belangrijk vinden: Inhoudelijk aanbod in thema: <ul style="list-style-type: none"> • Waar geloof ik in? • Allemaal anders 	... overeenkomsten en verschillen in wat mensen met verschillende achtergronden belangrijk vinden en manieren om met elkaar daarover in gesprek te gaan: Inhoudelijk aanbod in thema: <ul style="list-style-type: none"> • Reis om de wereld 	... overeenkomsten en verschillen in wat mensen met verschillende achtergronden belangrijk vinden en manieren om respectvol in gesprek te gaan over verschillen:

Inhoud	Fase 1 – onderbouw po	Fase 2 – middenbouw po	Fase 3 – bovenbouw po	Fase 4 – onderbouw vo
Ontwikkelen van maatschappelijke competenties in samenhang met sociale competenties	De leerling doet ervaring op met...	De leerling doet ervaring op met.....	De leerling doet ervaring op met...	De leerling doet ervaring op met...
<p>Het gaat hier over maatschappelijke competenties met betrekking tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pluriformiteit: openstaan voor andere meningen en bereid zijn tot samenwerking • democratie: omgaan met de vorm waarin er gezamenlijk of via vertegenwoordiging beslissingen worden genomen 	<p>... eigen voorkeuren en ideeën verwoorden.</p> <p>In de Wereldwijze praktijken binnen de thema's gaan kinderen en professionals samen verkennen, plan maken, doen en vertragen. Zie ook de kaarten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ik speel en onderzoek; • Ik lees en luister; • Ik spreek en schrijf; • Activiteitenkaart thema voorbereiden. 	<p>... meningen en opvattingen van anderen in eigen woorden samenvatten.</p> <p>Inhoudelijk aanbod in thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waar geloof ik in? • Allemaal anders <p>In de Wereldwijze praktijken binnen deze en andere thema's gaan kinderen en professionals samen verkennen, plan maken, doen en vertragen. Zie ook de kaarten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ik speel en onderzoek; • Ik lees en luister; • Ik spreek en schrijf; • Activiteitenkaart thema voorbereiden. 	<p>... debatteren over actuele of maatschappelijke kwesties waarover verschillende ideeën bestaan.</p> <p>Inhoudelijk aanbod in thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wie is de baas? • Samen in Europa • Reis om de wereld <p>In de Wereldwijze praktijken binnen deze en andere thema's gaan kinderen en professionals samen verkennen, plan maken, doen en vertragen. Zie ook de kaarten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ik speel en onderzoek; • Ik lees en luister; • Ik spreek en schrijf; • Activiteitenkaart thema voorbereiden. 	<p>... debatteren over actuele of maatschappelijke kwesties waarover verschillende politieke, culturele of levensbeschouwelijke ideeën bestaan.</p>
	<p>... haar/zijn stem laten horen tijdens een beslissing.</p> <p>In de Wereldwijze praktijken binnen de thema's gaan kinderen en professionals samen verkennen, plan maken, doen en vertragen. Zie ook de kaarten:</p>	<p>... samen met anderen een compromis te vinden waarin rekening wordt gehouden met iedereen.</p> <p>In de Wereldwijze praktijken binnen de thema's gaan kinderen en professionals</p>	<p>... samen met anderen manieren vinden om tot een besluit te komen.</p> <p>In de Wereldwijze praktijken binnen de thema's gaan kinderen en professionals samen verkennen, plan maken, doen en vertragen.</p>	<p>... samen met anderen manieren vinden om tot een besluit te komen waarin iedereen zo veel als mogelijk kan vinden, door middel van directe en indirecte vertegenwoordiging.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Ik speel en onderzoek; • Ik lees en luister; • Ik spreek en schrijf; • Activiteitenkaart thema voorbereiden. 	<p>samen verkennen, plan maken, doen en vertragen. Zie ook de kaarten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ik speel en onderzoek; • Ik lees en luister; • Ik spreek en schrijf; • Activiteitenkaart thema voorbereiden. 	<p>Zie ook de kaarten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ik speel en onderzoek; • Ik lees en luister; • Ik spreek en schrijf; • Activiteitenkaart thema voorbereiden. 	
Ontwikkelen van sociale competenties in samenhang met maatschappelijke competenties	Het is de taak van de school om sociale competenties uit te werken, passend bij de waarden die de school wil overdragen.			

Inhoud	Fase 1 – onderbouw po	Fase 2 – middenbouw po	Fase 3 – bovenbouw po	Fase 4 – onderbouw vo
<p>De school zorgt voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden en creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden.</p>	De school zorgt voor...	De school zorgt voor...	De school zorgt voor...	De school zorgt voor...
<p>het gaat erom dat de school zorgt voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een schoolcultuur waarin de waarden van de school en de basiswaarden van de democratische rechtsstaat zichtbaar zijn • een onderwijsaanbod waarin leerlingen worden gestimuleerd om actief te handelen naar deze waarden 	<p>... een schoolcultuur waarin leerlingen en ouders kennismaken met de waarden van de school. Deze waarden sluiten aan op de basiswaarden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vrijheid van meningsuiting • gelijkwaardigheid en gelijke behandeling • verdraagzaamheid en tolerantie • afwijzen van discriminatie <p>In de kwaliteitskaart: 'Zo doen we dat! Stevige basis' is deze schoolcultuur concreet vastgelegd in handelen van de professionals.</p>	<p>... een schoolcultuur waarin leerlingen actief oefenen met en handelen naar de basiswaarden en de waarden van de school.</p> <ul style="list-style-type: none"> • vrijheid van meningsuiting • gelijkwaardigheid en gelijke behandeling • verdraagzaamheid en tolerantie • afwijzen van discriminatie <p>In de kwaliteitskaart: 'Zo doen we dat! Stevige basis' is deze schoolcultuur concreet vastgelegd in handelen van de professionals.</p>	<p>... een schoolcultuur waarin leerlingen actief oefenen met en handelen naar de basiswaarden en de waarden van de school.</p> <ul style="list-style-type: none"> • vrijheid van meningsuiting • gelijkwaardigheid en gelijke behandeling • verdraagzaamheid en tolerantie • afwijzen van discriminatie <p>In de kwaliteitskaart: 'Zo doen we dat! Stevige basis' is deze schoolcultuur concreet vastgelegd in handelen van de professionals.</p>	<p>... een schoolcultuur waarin leerlingen actief oefenen met en handelen naar de basiswaarden en de waarden van de school.</p> <ul style="list-style-type: none"> • vrijheid van meningsuiting • gelijkwaardigheid en gelijke behandeling • verdraagzaamheid en tolerantie • afwijzen van discriminatie <p>In de kwaliteitskaart: 'Zo doen we dat! Stevige basis' is deze schoolcultuur concreet vastgelegd in handelen van de professionals.</p>
	<p>... een onderwijsaanbod waarin leerlingen steeds meer verantwoordelijkheid nemen voor elkaar en voor hun omgeving.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ontmoetingen • ervaring opdoen met • oefenen met <p>Inhoudelijk aanbod in thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderweg • Ik kom je helpen • Wijkbekijkers • Mijn stad of dorp • Ik hou van Holland • Eten en gegeten worden 	<p>... een onderwijsaanbod waarin leerlingen steeds meer verantwoordelijkheid nemen voor elkaar en voor hun omgeving.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ontmoetingen • ervaring opdoen met • oefenen met • afstemmen op • individueel en collectief belang afwegen <p>Inhoudelijk aanbod in thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samen in Europa • Reis om de wereld • Natuurlijk evenwicht 		

	<ul style="list-style-type: none"> • Wat groeit daar? • Ben ik dit? <p>Binnen deze en andere thema's nemen kinderen en professionals samen de verantwoordelijkheid op zich voor een Wereldwijze praktijk. Zie ook de kaarten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ik speel en onderzoek; • Ik lees en luister; • Ik spreek en schrijf; • Activiteitenkaart thema voorbereiden. 	<p>Binnen deze en andere thema's nemen kinderen en professionals samen de verantwoordelijkheid op zich voor een Wereldwijze praktijk. Zie ook de kaarten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ik speel en onderzoek; • Ik lees en luister; • Ik spreek en schrijf; • Activiteitenkaart thema voorbereiden.
--	---	---

^{*1} Er zijn diverse methoden voor oriëntatie op jezelf en de wereld waarin ook burgerschap, vaak in samenhang, wordt aangeboden. Een overzicht daarvan is op [deze pagina](#) van het SLO te vinden.

^{*2} Het inspectiekader maakt duidelijk dat burgerschapsonderwijs zich ten minste richt op bevordering van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de kennis, houdingen en vaardigheden die daarbij van belang zijn. Dat geldt ook voor de sociale en maatschappelijke competenties die nodig zijn in de pluriforme democratische samenleving en de kerndoelen die daaraan gerelateerd zijn.

^{*3} De cultuur van een school vormt leerlingen. Ze spiegelen zich aan medeleerlingen en leraren en brengen hun eigen ervaringen en culturele achtergrond in. De school vormt een minimaatschappij, waarin leerlingen ervaring kunnen opdoen met democratische cultuur, besluitvormingsprocessen, diversiteit en inclusie. Deze inhoudskaarten vragen expliciet aandacht voor dit aspect van burgerschapsonderwijs.